

rodina **DNES**

OČNÍ VADY U DĚTÍ

Jak je včas odhalit
a zachránit dítěti zrak?

E

**+ POMŮCKA, kterou potřebujete
před první návštěvou očního lékaře**
(vystříhněte si na str. 19)

NEVÁHEJTE!

U očí jde o čas

Oči se vyšetřují každé zvlášť. Jedno lékař zakryje.

Zrak je nejdůležitější ze všech smyslů, jimiž nás vybavila příroda. Málokdo přitom ví, že vážné oční vady, které hrozí, dokážou lékaři odstranit jen v útlém věku dítěte. Doprší-li malý pacient šestý rok, je na záchranu tupozrakého oka pozdě. Na co tedy dát pozor?

Text: JANA BLAŽKOVÁ / Foto: DAN MATERNA, MAFRA

Za umožnění focení v reálné ordinaci a na skutečných přístrojích děkujeme Fakultní nemocnici Královské Vinohrady.

Můj sedmiletý syn vidí. Oběma očima a oběma stejně – má na nich plus čtyři dioptrie. Naštěstí, nemuselo to tak být. Bylo mu něco málo přes rok, když se mu zornička jednoho oka začala tu a tam nepatrně stáčet kamsi do vnitřního koutku oka.

Synova dětská lékařka, která má správně sloužit jako záchyt očních vad u dětí a ty podezřelé posílat na oční vyšetření, na něm tehdy nepozorovala nic zvláštního. Stejně jako já. Na to, že šilhal, přišel jeho dědeček – oční lékař na penzi.

A začal rychle jednat. Oční lékařka při vyšetření zjistila, že je syn dalekozraký a má plus šest dioptrií. Hůře na tom bylo oko, kterým šilhal. Kdyby nedostal již v tomto věku brýle, přestal by záhy „špatné“ oko používat docela a přestal by jím vidět. V lékařské terminologii se tomu říká tupozrakost.

Dětský zrak se totiž vyvíjí podobně jako jiné funkce – chůze, řeč a další. Čerstvě narozené mimino vidí málo, roční dítě má jen desetinu své budoucí zrakové ostrosti, tříleté pak přibližně polovinu.

„Právě včasné odhalení a léčba hrozící

Dítě v ručním refraktometru pozoruje balonek. Zaostří na něj a přístroj ukáže velikost dioptrické vady.

tupozrakosti je stále vážným problémem," upozorňuje oční lékařka Sylva Procházková z pražské Nemocnice Na Homolce.

Nejnápadnějším příznakem upozorňujícím na problém je právě šilhání (odborně strabismus). V šesti měsících už dítě umí fixovat očima větší předměty. V té době se začíná vyvíjet nejjednodušší forma spolupráce obou očí. V osmnácti měsících by měla být stabilní při pohledu do dálky, to znamená, že dítě by při něm nemělo šilhat. Při pohledu do blízka se občasné zašilhání může objevit až do tří let.

„Když se tedy od roku a půl do tří let objeví u dítěte trvalá úchylnka jednoho oka, je třeba dítě nechat okamžitě vyšetřit očním lékařem. Existují specializovaná pracoviště, ale léčbu může zahájit každý oftalmolog,“ podotýká doktorka Procházková. A její kolegyně z pražské Fakultní nemocnice Královské Vinohrady Renata Brunnerová, jež se specializuje právě na děti, přidává další příznaky: „Je to také mhouření očí, naklánění hlavičky, problém s orientací v prostoru, či dokonce narážení do okolních předmětů.“

Jakmile má rodič či pediatr podezření, že něco není v pořádku, je nutné navštívit očního lékaře. Nabízené vyšetření ve školkách pomocí přístroje Plusoptix je pouze orientační. „Nenahrazuje vyšetření očním lékařem. Je to jakýsi mezistupeň mezi očním vyšetřením prováděným pediatrem a vyšetřením u oftalmologa,“ podotýká lékařka Brunnerová.

Spolupráce obou očí, která je klíčová pro prostorové vidění, se vyvíjí postupně. Zjednodušeně řečeno: výsledný obraz, který vnímáme, se skládá v mozku z informací, jež tam posílají obě oči. Každý z těch dvou obrázků je nepatrně posunutý – právě o vzdálenost mezi oběma očima.

INZERCE ▼

Plusoptix Včasný screeningový test zraku dětí od 6-ti měsíců

Pro vývoj zraku dítěte je kritický první rok života. Pouze včasné odhalení některé z příčin poruch vývoje vidění dává dítěti naději na účinnou léčbu.

Jediný systém pro screening zraku dětí s Doporučeným postupem v České republice.

Měření Plusoptixem je:

- Rychlé.
- Binokulární (měří obě oči zároveň).
- Neinvazivní – není potřeba aplikovat oční kapky.
- Bezkontaktní – dítě uvolněně sedí na klíně jednoho z rodičů a měření je prováděno ze vzdálenosti 1 m.
- Zvukové a světelné efekty přístroje upoutají dětskou pozornost.

Přehled ordinací s přístrojem Plusoptix: www.plusoptix.zrak.cz

Videris

Zrak.cz

Díky tomu je výsledný obraz trojrozměrný. Vývoj této spolupráce očí přitom končí v šesti letech. Později už se dítě vidět ve 3D nenaučí, což ho limituje například při výběru některých povolání. Dokonalé prostorové vidění je podmínkou řady profesí v letectví, dopravě nebo třeba v jemné mechanice.

U šilhání a tupozrakosti funguje genetika. Existují i rasové vlivy. „Například v japonské populaci je vysoké procento krátkozrakých lidí,“ prozrazuje doktorka Procházková.

Pomocí troposkopu lékař zjistí, jak oči dítěte spolupracují. Na snímcích je sedmiletý syn autorky, o němž je v článku řeč.

Jakmile oční lékař zjistí, že dítě kvůli některé z dioptrických očních vad šilhá, přistoupí k nápravě. Pokud zjistí, že má dítě některou z dioptrických vad, předepíše mu brýle tak, aby nemocnému oku pomohl k lepšímu vidění čočkou. Nepoužívá-li dítě šilhající oko, napravuje se to pomocí okluzoru, kterým se zakrývá zdravé oko a dítě se tak nutí koukat tím horším.

U toho ale nezůstane. Když se zlepší funkce šilhajícího oka, nastupují takzva-

NEJČASTĚJŠÍ DIOPTICKÉ OČNÍ VADY U DĚTÍ:

- **Dalekozrakost.** Dítě má kratší osu oka, než má být pro perfektní zaostření. Dalekozrakost je často spojená se šilháním, někdy také s tupozrakostí. Dítě potřebuje brýle, případně brýle s okluzorem.
- **Krátkozrakost.** Osa oka je naopak delší. Vyskytuje se spíše u větších dětí školního věku. Opět lékař předepíše brýle.
- **Astigmatismus** (nepravidelné zakřivení rohovky) je další refrakční vada, která se může vyskytovat samostatně nebo v kombinaci s dalekozrakostí či krátkozrakostí.

NA BRÝLÍCH NEŠETŘETE

Stejně jako je důležité odhalit oční vadu u dětí včas, je klíčové vybrat jim i vhodné brýle či okluzor. Optička Taťána Kuklíková z pražské Nemocnice Na Homolce radí: **nevybírejte jen podle ceny, ale hlavně podle toho, jaký má dítě tvar obličeje, typ oční vady, kolik je mu let a jak citlivou má pokožku.**

Na co zejména dbát u tvaru obličeje?

Děti mívají malé ploché nosy, a protože nos je stěžejní „nosič váhy“, je důležité, aby na něm brýle seděly pevně a neklouzaly. Jen tak můžeme oční vadu vhodně korigovat. Například u acetátových brýlí hlídáme, zda pěkně kopírují nos, jsou totiž anatomicky tvarované. U kovových obrub si zase pomůžeme úpravou držáků sedla, případnou výměnou sedla za jiný typ.

Na co dalšího dát pozor, pokud jde o výběr brýlových obrub?

Určitě na velikost očníce, to je častý problém. S malou očnící dítě často podkouvá. Důležitá je i délka a šířka nožiček. Některé materiály se obtížněji usazují za dětská ouška a často tlačí. Délka straníc se dá přizpůsobit ohybem, zkrácením, případně upevnit pomocí „žraloků“, pérek a různých gumiček. Je třeba myslet na to, že děti jsou stále v pohybu a mohou se zranit. Naštěstí je trh zásoben brýlemi, které mají bezpečné odlehčené a hypoalergenní materiály.

Co všechno u dětských brýlí hradí pojišťovna?

Stejně jako u dospělých hradí pojišťovna základní brýle. U dětí navíc tvrzená skla či bezpečnější standardní plast u vyšších vad. Na speciální výrobní skla je vyšší příspěvek. Dětem do patnácti let hradí pojišťovna dvojnásobek příspěvku na obrubu. Optik samozřejmě může doporučit kvalitnější brýlové čočky (vytčené, asférické, s optimalizací průměru, z nerozbitných materiálů či s kvalitnějším povrchem). Tam už ale rodiče připlácejí.

Když dítě šilhá, je potřeba zakrývat mu zdravé oko okluzorem. Jak vybrat tuto pomůcku?

Je jich na trhu mnoho druhů. Připevňují se na obrubu brýlí nebo přímo na obličej. Existují například elastické gumové – přísavné, látkové (bavlněné, plstěné). Nejčastěji se ovšem používají náplastové, kde si malý klient může vybrat ze spousty obrázků, takže se za zalepené oko rozhodně nemusí ve školce stydět.

ná ortoptická cvičení, která se dělají pod dohledem odborníka. Ta slouží k upevnění spolupráce obou očí. V praxi to vypadá tak, že rodič s dítětem chodí na ortoptiku obvykle jednou týdně, někdy musí cvičit s některou z pomůcek i doma. Léčbu plně hradí zdravotní pojišťovna, malý pacient však potřebuje doporučení od svého očního lékaře. Pokroky, které dítě udělalo, pravidelně kontroluje oční lékař.

Po šestých narozeninách tato léčba většinou končí.

Nejinak tomu bylo u mého syna. Díky včas odhalené vadě vidí oběma očima a obě také používá. A nikdy tomu prý už nebude jinak. Jen jedno se nepodařilo: ten kýžený prostorový obrázek v mozku se mu dohromady neskládá. Vidí dvou- rozměrně, takže z návštěvy 3D kina by zřejmě neměl nic. Na to, jaký průšvih mu hrozil, tedy že by na jedno oko neviděl, je to vlastně prkotina. Beztak chce být policista. ■

jana.blazkova@mfdnes.cz

ZŮSTANETE-LI V SOBOTU DOMA, KUPTÉ SI: >>>>>>

VÍKEND DNES

■ OBR V OBLACÍCH

Pohled do zákulisí dvoupatrového airbusu, největšího dopravního letadla světa.

■ DÁBLOVY NEVĚSTY

Kde se vzaly hony na čarodějnice a jak je to s nimi dnes.

■ DOKONALÍ MRAVENCÍ

Nečekaně hodně se podobají lidem: staví dálnice, chovají dobytek, mají vojáky.

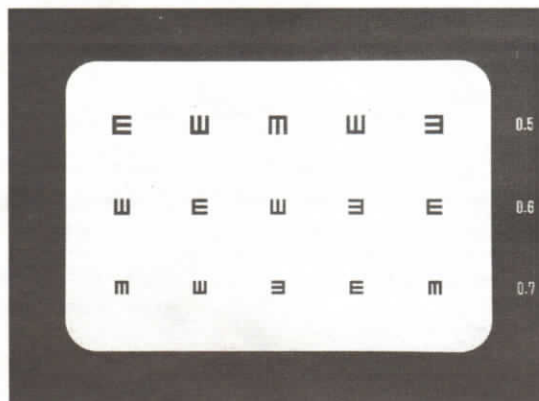

POMŮCKA K VYSTŘIŽENÍ

zdarma

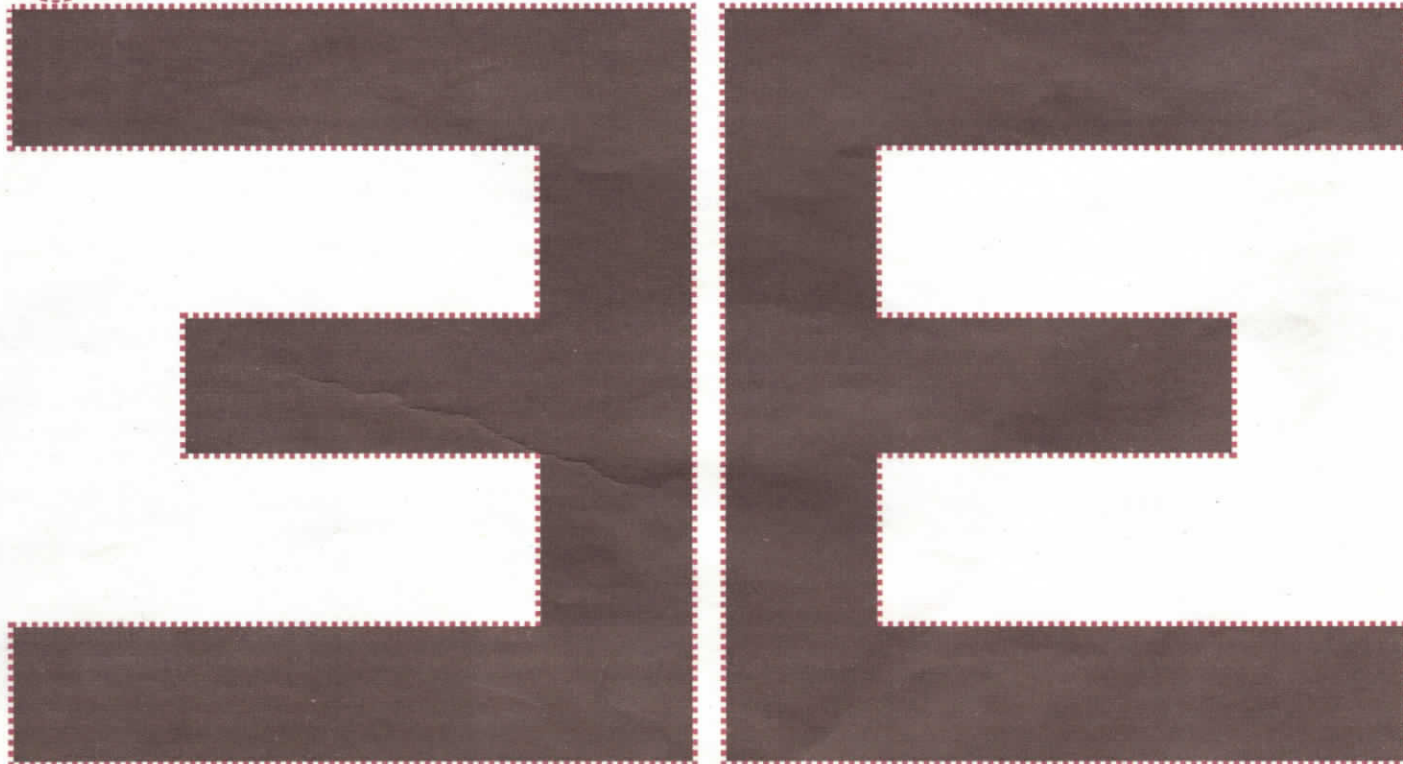
náš
dárek

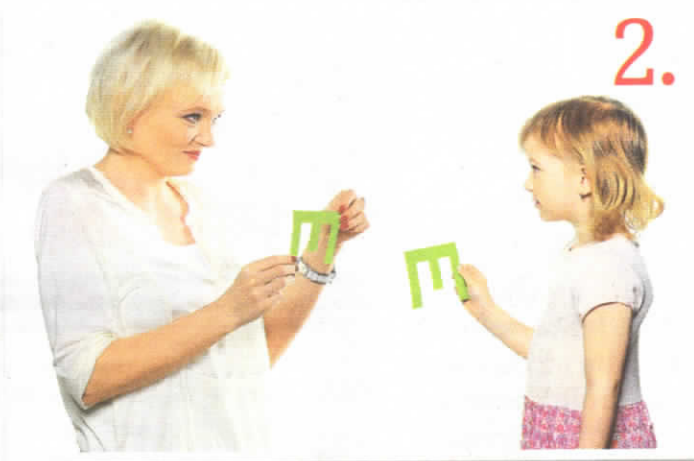
Dětem od tří let, které ještě neumějí číst, ale už dokážou pochopit pokyny a spolupracovat, vyšetřují lékaři zrak pomocí světelné tabule s hrabičkami ve tvaru písmene E. Před návštěvou ordinace dítě naučte s „éčkem“ pracovat, vyšetření pak bude klidnější a přesnější. Jak na to? Připravte si pomůcku podle našeho návodu a nácvik může začít.

Text: JANA BLAŽKOVÁ / Foto: TOMÁŠ KRIST, MAFRA

Námi připravenou předlohu v dolní části stránky podlepte tužším papírem, aby ji dítě nemohlo zmuchlat, a pak dvoje „hrabičky“ vystříhnete.

POSTUP:

1. Když pomůcku podlepíte tuhým papírem a poté ji vystřihnete, získáte dvě samostatná „éčka“. A můžete začít s nácvikem. Dítě si posadte proti sobě ve vzdálenosti zhruba tří metrů. Do rukou mu dejte jedny „hrabičky“, druhé si nechte u sebe. Natočte svoje „hrabičky“ nožičkami doleva a požádejte dítě, ať ty své otočí tak, jak je vidí u vás. Samozřejmě zrcadlově: Zatímco je vaše „éčko“ z vašeho pohledu otočené nožičkami doleva, „hrabičky“ dítěte jsou z jeho pohledu otočené doprava.

2. Pak je otočte nožičkami dolů a požádejte dítě, ať se na vaše „hrabičky“ podívá a udělá totéž se svými. V tomto případě je budete držet oba (či obě) nožičkami dolů.

3. Postupně střídejte všechny čtyři směry: Tedy i nožičkami nahoru a pak nožičkami z vašeho pohledu doprava. Nacvičujte to několik dní tak, aby při samotném očním vyšetření dítě umělo pomůcku správně užívat podle toho, na který obrázek písmene E ukáže lékař na světelné tabuli.

